

gennem meget enkle greb af de fra bygning til bygning samme færdigdele. Opstilling vil ikke kræve faglært arbejdskraft.

For *snedkerfaget* gælder i endnu højere grad end for tømmerfaget, at elementerne i højere grad kan standardiseres og tildannes på fabrik. Meget vil kunne udføres industrielt på fabrik, og processen på arbejdspladsen indskrænke sig til en opstilling af færdigdele, en operation, der kan foretages af ufaglærte arbejdere.

For *blikkenslagere* og rørleggere kan arbejdsprocesserne forenkles meget gennem anvendelse af visse faste mål, således at måltagning og enkeltfabrikater undgås. Faste bruttoetagehøjder, modulsystem for lodrette og vandrette mål vil give ganske betydningsfulde forenklinger i arbejdet, idet f. eks. rør kan komme fra fabrik, gevindskårne i rette længder og med de rigtige bøjninger. Installationsarbejdet forenkles også betydeligt ved samling af samtlige rørledninger m. m. til køkken og bad i en „service unit“, der som helhed fremstilles på fabrik.

For *arbejdsmændene* gælder, at transport, såvel vandret som lodret, ved „håndkraft“ i givet fald vil kunne erstattes af kraner, hejs og lette kærre. Ved pakning f. eks. af mursten opnås tilstrækkelig store enheder til, at også disse kan behandles med kran, og således at utallige omladninger undgås. Kalkmørtel kan som beton blandes maskinelt; dette er ikke alene arbejdsbesparende, men produktet bliver betydeligt bedre.

b. Der er ovenfor i hovedsagen set på byggeri efter de traditionelle udførelsesmåder. En udvikling er imidlertid allerede i gang med anvendelse af *nye byggematerialer*, nye byggesystemer.

Hovedvægten i disse nye systemer, hvoraf et vist antal formentlig vil indgå permanent i et fremtidigt byggeri, har været lagt på anvendelse af så lidt faglært arbejdskraft som muligt, og på så rationel en udnyttelse af materialerne som muligt for derigennem at billiggøre det færdige produkt. Det er naturligt, at resultater i den retning navnlig vil kunne opnås i det høje byggeri, hvor masseproduktionen er medvirkende faktor.

Ved udførelsen af højt byggeri efter Kallton-systemet forenkles opstillings-, jern- og støbearbejdet betydeligt, samtidig med at nøjagtigheden i udførelsen forøges. Gennem anvendelsen af tilt-up-metoden for de bærende vægge i et højt hus forenkles ligeledes form- og støbearbejde. Ved Bellahøj-byggeriet er det ikke alene tanken at anvende tilt-up-metoden, men man vil gå et skridt videre og fremstille façadeelementerne et sted og derefter senere montere dem på bygningen ved hjælp af kraner.

Som disse eksempler viser, er udviklingen i de senere år gået mod mere mekanisering og mere industriel fremstilling. Der er grund til at antage, at man står ved begyndelsen til en udvikling, der for en stor del af byggeriet vil medføre en opdeling i en „industriel“ forproduktion „på fabrik“ og en montage på byggepladsen. En sådan fremgangsmåde er selv ikke efter danske forhold så fremmedartet, når man tænker på tømrernes afbinding af bjælkelag og tagværker på en plads og den senere „montage“ på bygningen. I udlandet fremstilles allerede enkelte steder høje huse efter disse „industrielle“ systemer.

Det må tilføjes, at der endnu ikke foreligger et talmæssigt materiale til belysning af, i hvilket omfang de ovennævnte rationaliseringsforanstaltninger har været gennemført, og hvilke resultater en eventuel gennemførelse har givet specielt med henblik på at erstatte faglært arbejdskraft med ufaglært. Forsåvidt angår de nye byggematerialer og byggesystemer, er der flere steder byggeri i gang efter disse metoder, men der foreligger endnu ingen redegørelse vedrørende deres resultater.